

سیر تحولات ساختاری و عملکردی محلات مسکونی^۱ «نمونه موردی محله نیاوران در شهر تهران»

محمد علی زارعی^{۲*}، دکتر کیانوش حسنی^۳، دکتر غلامحسین اسکانی^۴

۲- کارشناسی ارشد معماری، گروه معماری، واحد یادگار امام خمینی^(۶)، شهرری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳- دکتری معماری، عضو هیئت علمی، گروه معماری، واحد یادگار امام خمینی^(۶)، شهرری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

K-hasani78@yahoo.com

۴- دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، عضو هیئت علمی، گروه شهرسازی، واحد یادگار امام خمینی^(۶)، شهرری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

محله‌ها کوچکترین واحد کالبدی و اجتماعی در بدنه شهرها به‌شمار می‌روند. در واقع این محلات با تمامی ویژگی‌ها، در طول تاریخ پیدایش خود سبب ایجاد پیوند، میان زندگی فردی با زندگی شهرنشینی و اجتماعی می‌شدند. از این رو با شناخت تحولات و تغییرات ایجاد شده در ساختار محلات ایرانی و غیر ایرانی، می‌توان تحولات مثبت ایجاد شده را استخراج کرده و در بدنه شهرها به آن پرداخته شود. توجه به این تحولات بالاخص در دوران کنونی با توجه به گسترش شتابان شهرها و همچنین تبعات زندگی ماشینی و بهره‌وری از تکنولوژی و تأثیرات آن بر زندگی فردی و اجتماعی می‌تواند ما را از گسست نظام تعاملی میان انسان و محیط‌های رهایی بخشیده و با نگرش مدیریت شهری و باززنده‌سازی قدرت عملکردی محلات به پویایی شهرها کمک شایانی نمود. این مقاله بر آن است که با شیوه‌ای کیفی و از طریق نگرشی توصیفی و تحلیلی با مرور پیشینه نظام محله‌ای در ایران و دیگر کشورها و علل شکل‌گیری آن، سیر تحولات صورت گرفته در محله‌های شهری را بررسی نماید. در این بررسی گسترش شهرنشینی و همچنین میزان تأثیرات صورت گرفته در آن که سبب بیشتر شدن مهاجرت به شهرها شده است. در کنار تغییرات ایجاد شده در ساختار شهرها به سبب تردد وسایل نقلیه و جایگاه اثرگذار تکنولوژی بالاخص در شکل‌گیری ارتباطات و تعاملات میان انسان‌ها سبب تغییرات عمیقی در آن‌ها شده است. از سویی دیگر نگاه سرمایه‌داری ایجاد شده در جوامع و توجه به آن سبب عدم توجه به ارزش‌های اجتماعی و محیطی شده که در این بررسی مورد توجه قرار گرفته است.

کلید واژه: محله‌های شهری، نظام‌محله‌ای، واحد همسایگی، تحولات ساختاری، محیط رفتاری، اجتماع محلی

^۱ این مقاله مستخرج از مطالعات پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد محمد علی زارعی تحت عنوان "طراحی محله مسکونی معاصر در محله نیاوران شهر تهران مبتنی بر ارتقای استطاعت قرارگاه رفتاری" می‌باشد که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام خمینی^(۶) شهر ری، با راهنمایی دکتر کیانوش حسنی انجام پذیرفته است.